

Profesyonellik: Kavram Analizi

Hatice Öner Altıok*, Besti Üstün**

Özet

Bu çalışmada, profesyonelliğin tanımı, hemşirelik kuramları, hemşireler ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığı ve profesyonellikle ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Sözlükte profesyonellik, profesyonel olma durumu, profesyonel kavramı ise ustalaşmış, uzmanlaşmış terimleri ile açıklanmaktadır. Bir mesleğin profesyonellik düzeyi, bazı kriterlere göre değerlendirilmektedir. Bireyin profesyonelliği ise bu kriterlerin davranışlarına yansımalarıyla ilgilidir. Hemşirelik kuramlarında profesyonellik, yardım etme, ekonomik gelirin ötesinde bağlanma olarak tanımlanmıştır. Kavramla ilgili olarak, profesyonel kimlik, yeterlilik, değerlerin incelendiği ve profesyonellik ölçeğinin kullanıldığı çalışmalar mevcuttur. Eğitimin başındaki öğrenciler profesyonelliği, yüzeysel ve toplum imajı doğrultusunda algılamaktadırlar. Hemşirelerde profesyonelliğin otonomi, mesleki örgütlere üyelik ve bilimsel makale yazma gibi kriterleri düşük çıkmıştır. Hemşireler, memnuniyetsizlik, engellenme, iş yükünden, öğrenciler ise toplum imajı, eğitim yaşantıları ile çalışanların profesyonellik algılarından etkilenmektedirler. Sonuç olarak, soyut bir kavram olan profesyonellik ancak somut eylemlerle daha iyi anlaşılabilir. Bu kavramı, öğrencilerin daha iyi içselleştirebilmesi için yeni eğitim yöntemlerine ve standart bir eylem planının geliştirilmesine gereksinim vardır.

Anahtar Kelimeler: Profesyonellik, Profesyonel Kimlik, Profesyonellik Algısı

Professionalism: Concept Analyse

In this study, the definition of professionalism, theories of nursing, how it is perceived by the students, nurses and studies about professionalism are examined. Professionalism is used as a synonym for concepts such as job or occupation. In dictionary professionalism is explained as status of being a professionals; profession concept is explained as get skilled or mastered in a specific subject. Level of professionalism is assessed according to some criterias. Professionalism of individualism is related to reflection of these criterios on individuals' behavior. In nursing theories professionalism is defined as to aid people and to engage nursing beyond the economic income. There are studies about the concept such as professional identity, qualification, examination of the values and scale of professionalism. Students at the begining of education perceive the professionalism superficially and accordance with the image of society. Among the nurses, outonomy, membership in professional organizations and scientific research writing criterias are inadequate. Nurses are affected by dissatisfaction, frustration and workload; students are affected by social image, educational life and professionalism perception of employees. In conclusion, professionalism is an abstract concept. But it can be understand with concrete actions. Innovative educational methods and standard action plan is necessary for understanding of professionalism by the students.

Key Words: Professionalism, Professional Identity, Professionalism Perception.

Geliş tarihi: 08.01.2014

Kabul tarihi: 10.04.2014

Yeryüzünde insanın var oluşuyla birlikte, her geçen gün artan nüfus ve gelişen toplumun beklentilerine yanıt vermeye çalışan iş alanları giderek özel uzmanlık dallarının da ortaya çıkmasına yol açmıştır (Gökçora, 2005). Uzmanlaşma sayesinde bir iş, uğraş ya da görev profesyonel bir statüye gelmektedir. Profesyonellik genellikle inanılan ve önemli olduğu kabul edilen ancak ne olduğu tam olarak bilinmeyen bir kavramdır (Evans, 2008). Bu kavram, farklı meslek grupları tarafından yıllardan beri tanımlanmaktadır. Ancak kavramın algılanışı ve yaşamdaki yansımalarında pek çok soruyu da içinde barındırması, profesyonelliğin daha fazla netleşmesine gereksinim olduğunu düşündürmektedir.

Farklı çalışma alanlarında olduğu gibi hemşirelik için de profesyonellik her geçen yıl artarak önem kazanmaktadır. Bununla birlikte içinde bulunduğumuz yüz yılda sağlık bakım sektöründe hızlı değişiklikler, profesyonel hemşirelere olan ihtiyacı da gündeme getirmiştir (Björkström, Athlin ve Johansson, 2008). Hemşirelik mesleğinin profesyonel düzeye gelebilmesinde öncelikle bu kavramın akademisyenler, klinisyenler ve öğrenciler tarafından benzer şekilde anlaşılması ve bu doğrultuda harekete geçilerek nitelikli hemşirelik eğitimi ve bakım hizmetlerinin planlanması ve uygulanması ile istedik hedefe ulaşılabilir. Mesleğin profesyonel düzeye gelmesi, meslek örgüt üyelerinin birbirlerine, meslek standartlarına giderek daha fazla destek ve yüksek nitelik kazandırmasına da yardımcı olacaktır (Gökçora, 2005). Walker ve Avant'ın (1995), kavram analizi rehberliğinde yazılan bu makalede profesyonellik kavramının tanımı, özellikleri çeşitli boyutlar doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Kavramın analizinde, profesyonelliğin sözlük tanımları, kavramın teorik tanımlarına ve kavramla ilgili araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Sözlük Tanımları

Büyük Türkçe sözlüğüne göre, **profesyonellik**; profesyonel olma durumu (<http://www.tdkterim.gov.tr/bts/>). **Profesyonel** ise; 1. Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse), amatör karşıtı. 2. Ustalaşmış, uzmanlaşmış terimleri olarak açıklanmıştır (<http://www.tdkterim.gov.tr/bts/>). Kavramın Türkçe anlamları incelendiğinde açıklamaların oldukça kısıtlı kaldığı görülmektedir. Kavramın kelime kökünün İngilizce olmasından dolayı, profesyonelliğin yabancı sözlükteki tanımları incelendiğinde, **profession**; isim olarak; 1. Uğraş, meslek, iş, sanat, 2. Aynı meslekten olan kişiler topluluğu, meslektaşlar olarak tanımlandığı görülmüştür (Arıkan, Yenal ve Taşpınar, 1985). İngilizce sözlükte **professional** kavramın sıfat olarak tanımında; 1. Mesleğe ilişkin, uğraşsal, mesleki, 2. Para karşılığında yapan, profesyonel olarak tanımlandığı görülmüştür (Arıkan ve ark., 1985).

Yukarıdaki sözlük tanımları incelendiğinde profesyonellik kavramının, meslek, mesleklaşma gibi kavramlarla eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir. Sosyologlar profesyonel kavramını, bir işi bilgi bütünü ve uzmanlık gerektiren beceriler temelinde toplumun refahını artırmak için hizmet götürmek olarak tanımlamaktadırlar (Mokk ve ark., 2009). Profesyonellik kavramının sözlük tanımlarından ayrı daha kapsamlı açıklamalar, farklı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Hwang ve arkadaşları (2009), profesyonelliği bir profesyonelin ve profesyonel kimlik düzeyine bağlanma düzeyi olarak tanımlamışlardır. Bir başka tanımda profesyonellik, bir alanda gösterilen uzmanlık, bilgi, beceri ve davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Björkström ve ark., 2008). Profesyonellik dinamik ve çaba harcamayı içeren bir süreçtir. Her hangi bir bireyin, profesyonel olup olmadığı ilgili olduğu çalışma alanına yönelik bazı kriterleri yerine getirmesi doğrultusunda değerlendirilebilir. Profesyonellik ise ancak bu kriterlerin yerine gelmesi bağlamında tanımlanabilir.

* Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD. (Dr.) (Sorumlu Yazar) honer@adu.edu.tr ** Emekli Öğretim üyesi

Literatürde bir mesleğin profesyonel olup olmadığı bazı kriterler temelinde tartışılmaktadır (Kim-Godwin, Baek ve Wynd, 2010). Profesyonellik kriterlerine ilişkin bilinen en eski açıklamayı eğitimci Abraham Flexner (2001) yapmıştır. Buna göre profesyonelliğin değerlendirilmesinde temel alınan belli başlı altı kriter;

- Bireysel sorumluluğun olması.
- Bilgi bütünü temelinde öğrenilmiş olması
- Kuramsal bilginin yeniden üretilebilir olması
- Eğitimsel bir disiplin doğrultusunda tekniklerin öğretilmesi
- Örgütlenmesinin çok iyi yapılmış olması
- Alturizm(özgecilik) yoluyla üyelerin birbirlerine yardım etmeye eğilimli ve toplum yararına çalışmaya istekli olması (Flexner, 2001).

Pavalko (1971), profesyonellik kriterlerini bilgi yükü (teori), toplumun temel sosyal değerleriyle bağlantı, eğitim süresi, otonomi, mesleğe bağlılık, birlik bilinci, topluma hizmet sunma ve meslek etiği olmak üzere sekiz ölçüt ile tanımlamıştır. Profesyonellik ancak, profesyonellerin görev ve sorumluluklarını en üst düzeyde başarımları doğrultusunda gelişebilir (Richardson, 1999)

Hemşirelikte profesyonellik, ilk olarak Miller, Adams ve Beck (1993) tarafından tanımlanmıştır. Hemşireliğin profesyonel meslek grupları arasında yer alması, kendini var edebilmesi bir süreç almıştır. Hemşirelik bir profesyonel meslek statüsüne ulaşmak için uzun yıllardan beri çabalar vermektedir. Bu nedenle hemşireliğin profesyonel statüsü ile ilgili durum sıklıkla tartışma konusu olmaktadır (Karagözoğlu, 2008; Leddy ve Pepper, 1998; Moloney ve Mauksch, 1986; Wynd, 2003). Hemşirelik genellikle kadın işi olarak ve bilimsel, objektif bakış açısından ziyade duygusal bir fenomen olarak algılanmaktadır (Leddy, ve Pepper, 1998; Ousey ve Johnson, 2007). Medyada hemşire seks objesi, doktorun yardımcısı ve çok az bağımsız rolleri olan bir meslek olarak tanımlanmasına karşın son yıllarda hemşirelik rollerinde ve kavramlarında bazı değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır (Karagözoğlu, 2008; Leddy ve Pepper, 1998; Moloney ve Mauksch, 1986; Ousey ve Johnson, 2007). Değişen hemşirelik rollerinden eğitim, danışmanlık, problem çözme, krize müdahale, liderlik, sağlığı geliştirme, koruyuculuk örnek gösterilebilir (Leddy ve Pepper, 1998). Ayrıca, hemşirelik uygulamalarında insana saygı-önem, bütüncül bakım, alturizm, otonomi ve sosyal adalet kavramları giderek önemli olmaya başlamıştır (Shaw ve Degazon, 2008). Bu değişimler profesyonelleşme sürecindeki gelişmelerin ürünüdür. Bu gelişmeler, aynı zamanda değişen toplumsal yapı ve değerlerle de ilgilidir. Değişim, profesyonel olarak görülmeye başlanan hemşireliği de etkilemiştir (Braten ve Stromso, 2008; Leddy ve Pepper, 1998; Wynd, 2003). Buna göre hemşireliğin değişen ve yenilenen bu yüzünün değerlendirilmesinde bazı kriterler ön plana çıkmıştır. Aşağıda yer alan temel profesyonellik kriterlerine göre hemşirelik mesleğinin profesyonelliği tartışılabilir.

Hemşirelik mesleğinin profesyonellik kriterleri;

- Eğitimsel hazırlık
- Yayın
- Araştırma
- Mesleki organizasyonlar, örgüt
- Toplumsal hizmet
- Yeterlik ve sürekli eğitim
- Hemşirelik kodları

- Teori
- Otonomi (Miller ve ark., 2003).

Yukarıdaki bu kriterlerin tümü, profesyonelliğin entelektüel, bireysel ve kişiler arası boyutlarını oluşturmaktadır (Leddy ve Pepper, 1998). Profesyonellikte belirtilen tüm bu özellikler üç temel kategori altında birleştirilebilir (Leddy ve Pepper, 1998). Bunlar;

- Profesyonel uygulamaya temellendirilmiş bilgi.
- Bilginin özelleşmiş eğitim ile iletilmesi.
- Yaratıcı ve eleştirel düşünme yoluyla bilginin kullanımı.

Bu kategoriler, profesyonel kimlik gelişim sürecinde olan hemşirelik profesyonelleri ve bu yolda eğitim almakta olan öğrenciler açısından aynı zamanda bir rehber olarak değerlendirilebilir (Leddy ve Pepper, 1998). Profesyonelleşme sürecinin önemli bir bileşeni olan teori ve modellerin hemşireliğin profesyonel bir disiplin haline gelmesinde önemli katkıları vardır. Konuyla ilgili olarak, belli başlı hemşirelik kuramcılarının teori ve modeller doğrultusunda profesyonelliğe ilişkin görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Teorik Tanımlamalar

Hemşirelik kuramcıları, mesleğin profesyonelliğine yönelik farklı görüşlere sahiptirler. Bunlardan ilki Nightingale'dir. Ona göre bir profesyonel olarak hemşirelik, diğerlerine yardım etmeye gönüllü olmaktır (Tourville, 2003). Profesyonelliğe ilişkin bir model geliştiren Hall ise (1982), profesyonel tutumların niteliklerini tanımlamıştır. Bu nitelikler, profesyonel derneklere, toplantılara katılım, halka verilen sağlık hizmetine inanç geliştirme, otonomi ve kendini düzenlemeye yönelik inanç geliştirme ve ekonomik gelirin ötesinde bağlanma olarak sıralanmıştır (Hall, 1982). Hall'ın (1982) geliştirdiği bu model var olan araştırmaların kavramsal yapısının oluşturulmasında ve profesyonellik envanterinin geliştirilmesinde oldukça etkili olmuştur.

Etkileşimsel kuramcılardan olan Hildegard Peplau, profesyonellik kavramını farklı yönleriyle açıklayan önemli bir başka kuramcıdır. Yaklaşık elli yıldan beri, hemşireliğin profesyonelleşmesine doğru atılan her bir hareketin içinde aktif bir şekilde yer almıştır (Sills, 2000). O, bir profesyonelde hangi niteliklerin olması gerektiğini tartışmıştır (Sills, 2000). Yaptığı incelemeler doğrultusunda bir profesyonelde, kendini düzenleme, hemşirelik derneklerine üye olma gibi bazı davranışların olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca profesyonelleşmenin ancak deneyimler doğrultusunda kazanılabileceğini savunmuştur (Sills, 2000). Leninger (1995), hemşirelerin profesyonel kararlar ve uygulamalar için bağımsız disipline ait bilginin gerekliliğini tartışmıştır. Ayrıca, hemşireliği, insan bakımı üzerine odaklanan disiplin ve bilimsel bir profesyonel olarak değerlendirmiştir (Tourville, 2003).

Literatürde, profesyonellik kavramının, hemşire ve öğrenci hemşirelerin algısına yönelik çalışmalarda profesyonel kimlik, profesyonel imaj, profesyonel yeterlilik ve profesyonel değerler boyutlarında araştırmaların yapıldığı ve ayrıca profesyonel davranış düzeylerini tanımlayan ölçek çalışmalarının olduğu görülmüştür (Andrew, 2012; Brown ve ark., 2003; Björkström ve ark., 2008; Hisar, Karadağ ve Kan, 2010; Karadağ, Hisar ve Özhan Elbas, 2007; Kelly ve Courts,

2007; Kyung ve ark., 2011). Literatürde konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Hemşirelerin Profesyonellik Algısı

Hemşirelerle yapılan çalışmalarda çoğunlukla profesyonellik düzeylerinin ölçüldüğü çalışmalar yapıldığı dikkat çekicidir. Bununla ilgili olarak, hemşirelerin otonomi, mesleki örgütlere üyelik ve bilimsel makale yazma alanlarına ilişkin olarak profesyonellik puan ortalamalarının düşük olduğu vurgulanmaktadır (Kavaklı, Uzun ve Arslan, 2009; Wynd, 2003). Ayrıca hemşirelerin çalışma yılı arttıkça profesyonelliğe ilişkin puanlarında da artış olduğu saptanmıştır (Wynd, 2003). Zakari Al Khamis ve Hamadi'nin (2010), Suudi Arabistan'da hemşirelerin profesyonellik ve çatışma kavramlarını nasıl algıladığına ilişkin yapılan bir çalışmaya göre ise, hemşirelerin çoğunluğunun kendi profesyonelliklerini düşük düzeyde algıladıkları belirlenmiştir. Hwang ve arkadaşları (2009), Kore'li ve Çin Halk Cumhuriyeti'ni hemşirelerinin profesyonellik ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarını incelemişler. Araştırma sonucunda yüksek eğitim düzeyi ile iş memnuniyetinin profesyonelliği algılamada olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır (Hwang ve ark., 2009). İş memnuniyetinin profesyonel davranışlar üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada, iş doyumu ile profesyonel davranışlar arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Çelik ve Hisar, 2012). Aynı çalışmada, özellikle özel hastanede ve üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin diğer hastanelerde çalışan hemşirelere göre profesyonellik düzeyleri daha yüksek çıkmıştır (Çelik ve Hisar, 2012). Eğitim ve araştırmanın daha ön plana çıktığı hastanelerde çalışan hemşirelerin profesyonellik düzeylerinin yüksek çıkması, eğitimin önemini vurgulaması açısından önemlidir. Bu bilgiyi destekleyen bir başka çalışmada ise, hastanelerde yönetici hemşire olarak çalışan ve özellikle lisans mezunu olan hemşirelerin profesyonellik düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek çıktığı vurgulanmaktadır (Hisar ve Karadağ, 2010). Konuyla ilgili bir başka çalışmada, cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerini etkileyen faktörler değerlendirilmiş, eğitim düzeyi ile mesleki profesyonellik arasında anlamlı ilişki olmadığı, sorumlu hemşire olarak çalışanlar, mesleği seven ve mesleğinden memnun olanlar ile ekip içinde iyi iletişim kurabildiğine inanan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yavuz Karamanoğlu, Gök Özer ve Tuğcu, 2009). Hemşirelerin mesleğe ilişkin görüşlerini inceleyen bir başka çalışmaya göre, hemşirelerin mesleklerine ilişkin görüşlerinin meslek ölçütleri bağlamında değerlendirildiğinde istenilir düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Korkmaz ve Görgülü, 2010). Hemşirelerin profesyonellik ölçeğine göre durumlarını ortaya koyan tanımlayıcı bir başka çalışmada da hemşirelerin profesyonellik davranışlarından özellikle otonomi boyutunun düşük düzeyde olduğu, bunun yanı sıra toplum hizmeti boyutunda yüksek düzeyde puan ortalamalarına sahip oldukları ortaya çıkmıştır (Karadağ ve ark., 2007). Bu durumun nedenleri olarak, çalışma ortamı, hemşirelik mesleğine ilişkin çatışmalar, ön yargılar ile aile ve toplumun mesleğe bakış açıları gösterilmiştir (Zakari ve ark., 2010). Hemşirelerin profesyonellik algısında etkili olan bir başka durum ise, hemşirelerin kendi aralarında mesleğin profesyonelliğine ilişkin algılama biçimleridir

(Zakari ve ark., 2010). Attree (2005), profesyonellik algısının azalmasında, uygulama standartları üzerinde kontrol kaybı, kaynak ve personel azlığı, memnuniyetsizlik, engellenme ve moral kaybının etkili olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin Profesyonellik Algısı

Hemşirelikte profesyonel bakış açısının değişimi ve gelişimi öğrencileri de etkilemektedir. Öğrencilerin profesyonelliğe ilişkin algısında okul ile olan etkileşimler, klinik deneyimler ve çalışma gruplarının etkisi olduğu belirtilmektedir (Kelly ve Courts, 2007). Leduc ve Kotzer (2009), eğitim sürecine yeni başlayan öğrencilerin henüz “*profesyonel hemşire kimdir? Ne anlama gelir?*” gibi sorulara verilecek cevaplarının olmadığını ayrıca, mesleğin etik boyutuna yönelik duyarlılıklarının düşük olduğunu belirtmişlerdir. Hemşireliğin profesyonel görünümüne yönelik bakış açısı zaman içinde değişmiştir. Öğrenciler başlangıçta mesleği kıyafet ve görünüş ile değerlendirirken zaman içinde daha bağımsız ve kariyer planlarının yapıldığı bir meslek olarak algılamaya başlamışlardır (LaSala ve Nelson, 2005). Secret ve arkadaşları (2003), hemşirelik öğrencilerinin profesyonelliğe bakış açısının ilk yıl öğrencileri ile son yıl öğrencileri arasında önemli farklar olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmaya göre öğrencilerin bakış açısından profesyonelliğe ilişkin, bilme, ait olma ve onaylanma olarak belirlenen üç temanın önemli olduğu ortaya çıkmıştır (Secret, Norwood, ve Keatley, 2003). Bang ve arkadaşları (2011), öğrencilerin profesyonellik algılarını inceledikleri çalışmalarında, eğitimin başında olan öğrencilerin profesyonel hemşireliği, bireylere olan ilgi ve yardım etme olarak algıladıklarını, bununla birlikte, profesyonellik kavramını bir terim olarak eğitimini tamamlamak üzere olan son sınıf öğrencileri tarafından konuşulmaya başlandığını belirtmişlerdir. Howkins ve Ewens (1999), öğrencilerin profesyonellik tanımlarında özellikle otonomi, politik farkındalık ve ekip çalışmasının önemli olduğunu belirttiklerini vurgulamışlardır. Hemşirelikteki profesyonel davranışlara ilişkin öğrencilerin algılarının incelendiği bir başka çalışmada, ilk yıl öğrencileri daha üst sınıflardaki öğrencilere göre profesyonel davranışlardan “*güvelüğün sağlanması ve hemşirelik bakımında yeterli olma*” kavramlarının daha önemli olduğunu belirtmişlerdir (Lui ve ark., 2008). Sand-Jecklin ve Schaffer (2006), çalışmalarında öğrenciler, toplum ve medyanın onların kendi mesleğini profesyonel olarak algılanmasını engellediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin toplum imajı paralelinde hemşireliği daha az zeki ve doktorun yardımcı olarak algılamaktadırlar (Day, Field, Campbell ve Reutter, 2005). Bu bakış açısının ancak eğitim süreci doğrultusunda aşılabileceği belirtilmektedir (Day ve ark., 2005). Formal bir eğitim süreci içinde öğrencilere profesyonelliğin öğretilmesinde Flanagan (1954), tarafından geliştirilen “*kritik olaylar tekniği/ critical incidents (CIT)*” bir strateji olarak kullanılmaktadır. Daha çok tıp eğitiminde kullanılan bu teknik, bireylerin gerçek yaşamda profesyonellikle ilgili sürekli olarak yaşadıkları sorunların yeniden yapılandırılmasını hedefler (Rademacher, Simpson ve Marcante, 2010). Öğrencinin profesyonellikle ilgili yaşadığı bir olay üzerinde grup çalışması yapılır. 8-10 kişilik ve farklı gruplardan (eğitici, farklı sınıf öğrencileri) oluşan bireyler, profesyonel olan davranışlar ile profesyonel olmayan davranışları

tanımlarlar. Böylece katılımcıların farklı bakış açıları, analizleri ve yansıtılmalarıyla olayın gerçek nedeni ortaya çıkabilir. Bu sırada eğitici kolaylaştırıcı bir tutum içinde tartışmanın profesyonellik ilkeleri bağlamında yapılmasını sağlayabilir (Rademacher ve ark., 2010).

Sonuç olarak, hemşirelikte profesyonellik kavramının, bir süreç doğrultusunda gelişip yenilediği, hemşirelik bakımı, politik farkındalık, yeterlilik, otonomi, kıyafet, görünüş, teoriye temellenmiş bilgi gibi farklı boyutlarda tanımlanabildiği görülmektedir. Çeşitli başlıklar altında kavram analizinin yapıldığı bu çalışma sonucunda profesyonellik, bireyin vicdan, dürüstlük, saygı, içtenlik gibi olumlu kişisel niteliklerin temelinde hemşireliğe özgü bilgi, otonomi, politik farkındalık, topluma hizmet etmeye gönüllülük, bilimsel çalışmalar yapma, ekip, örgütlenme gibi mesleki kimlik için gerekli olan bazı değerlerin içselleştirildiği ve bunların bireyin davranışlarında görünür hale gelme süreci olarak tanımlanabilir. Profesyonellik soyut bir kavram olmakla birlikte ancak somut eylemler doğrultusunda daha anlaşılır duruma gelebilir. Somut eylemler gerek çalışan hemşireler, gerek eğitim sürecinde olan öğrenciler için profesyonelleşmede bir rehber olarak katkı sağlayabilir. Yapılan çalışmalardan öğrencilerin eğitim sürecinin başında profesyonelliğe ilişkin çok yüzeysel ve daha çok toplum imajı doğrultusunda görüşlerinin olması, eğitim sürecinin önemini vurgulaması açısından dikkat çekicidir. Öğrencilerin eğitim sürecinde mesleğe ilişkin profesyonellik algılarını destekleyen uygulama ortamlarının niteliği ile başta hemşireler olmak üzere diğer sağlık profesyonelleri ve öğretim elemanlarının rol model olmaları ve profesyonellik kriterleri temelinde davranmalarının önemi büyüktür. Yukarıda belirtilen “kritik olaylar tekniği” olarak tanımlanan ve daha çok tıp eğitiminde kullanılan bu yöntemin hemşirelikte profesyonelliğin daha iyi anlaşılmasında kullanılabilir. Ayrıca bu stratejiden farklı yöntemlerin eğitim sürecinde kullanılabilmesi için bilimsel çalışmaların yapılmasına ve hemşireliğin profesyonelliğini geliştirmeye yönelik standart bir eylem planının oluşturulmasına gereksinim vardır.

Kaynaklar

- Andrew N., (2012). Professional identity in nursing: Are we there yet?, *Nurse Education Today*, 1-4.
- Arıkan N., Yenal G., Taşpınar G. (1985). *Altın sözlük*. Altın kitaplar yayınevi. (pp. 475). İstanbul.
- Attree, M. (2005). Nursing agency and governance: registered nurses' perceptions. *Journal of Nursing Management*, 13 (5), 387-396. *Cited in* Zakari N.M., Al Khamis N.I., Hamadi H.Y. (2010). Conflict and professionalism: perceptions among nurses in Saudi Arabi. *International Nursing Review*, 297-304.
- Björkström M.N., Athlin E.A, Johansson, I.S. (2008). Nurses' development of professional self – from being a nursing student in a baccalaureate programme to an experienced nurse, *journal of Clinical Nursing*, 1380-1391.
- Braten I., Stromso H.I. (2008). Job values in professional education: The role of achievement goals. *Scandinavian Journal of Educational Research*, Vol. 52, No. 3, June, 259-277.
- Brown B., O'Mara L., Hunsberger M., Love B., Black M., Carpio B., et al. (2003). Professional confidence in baccalaureate nursing students. *Nurse Education in Practice* 3, 163-170.
- Çelik S. (2010). Hemşirelerin profesyonellik davranışlarının iş doyumuna etkisi. Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye.
- Çelik S., Keçeci A., Bulduk S. (2011). Nursing a Profession in Turkey?. *Hospital Topics*, 89(2):43-50.
- Çelik S., Hisar F. (2012). The influence of the professionalism behaviour of nurses working in health institutions on job satisfaction. *International Journal of Nursing Practice*; 18: 180-187
- Day R.A., Field P.A., Campbell I.E., Reutter L. (2005). Students' evolving beliefs about nursing: From entry to graduation in a four-year baccalaureate programme. *Nurse Education Today*, 25, 636-643.
- Flanagan J.C. (1954). The critical incident technique. *Psychological Bulletin*. 51(4):327-358. *Cited in* Rademacher R., Simpson D., Marcdante K. (2010). Critical incidents as a technique for teaching professionalism. *Medical Teacher*, 32: 244-249.
- Flexner A. (2001). Is social work a profession? Version of record. *Research on Social Work Practice* Vol. 11, No. 2, March 152-165.
- Gökçora İ. H. (2005). Profesyonelliğe saygı. *Üniversite Ve Toplum Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Cilt 5, Sayı 3.
- Evans L. (2008). Professionalism, professionalism and the development of education professionals. *British Journal of Educational Studies*. Vol.56, No.1, March, 20-38.
- Hall, R. H (1982). *The professions, employed professionals, and the professional association*. Kansas City: ANA. *Cited in* Wynd C.A. (2003). Current factors contributing to professionalism in nursing. *Journal of Professional Nursing*, Vol 19, No 5 (September-October), 251-261.
- Hisar F., Karadağ A. (2010). Determining the professional behaviour of nurse executives. *International Journal of Nursing Practice*, 16: 335-341.
- Hisar F., Karadağ A., Kan A. (2010). Development of an instrument to measure professional attitudes in nursing students in Turkey. *Nurse Education Today*, 30, 726-730.
- Howkins E.J., Ewens A., How students experience professional socialisation. *International Journal of Nursing Studies*, 1999, 35, 41-49.
- Hwang J.-I., Lou F., Han S.S., Cao F., Kim W.O., Li P. (2009). Professionalism: the major factor influencing job satisfaction among Korean and Chinese nurses. *International Council of Nurses*, 313-318.
- Karadağ A., Hisar F., Özhan Elbas N. (2007). The Level of professionalism among nurses in Turkey. *Journal of Nursing Scholarship*, Fourth quarter, 371-373.
- Karagözoğlu Ş. (2008). Hemşirelikte bireysel ve profesyonel özerklik. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 3, 41-50.
- Kavaklı Ö., Uzun Ş., Arslan F. (2009). Yoğun bakım hemşirelerinin profesyonel davranışlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*; 51: 168-173
- Kelly S., Courts N. (2007). The professional self-concept of new graduate nurses. *Nurse Education in Practice* 7, 332-337.
- Kım-Godwin Y. S., Baek H. C., Wynd C. A. (2010). Factors influencing professionalism in nursing among Korean American registered nurses. *Journal of Professional Nursing*, Vol 26, No. 4 (July-August), 242-249.
- Korkmaz F., Görgülü S. (2010). Hemşirelerin, meslek ölçütleri bağlamında hemşireliğe ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 1-17.
- LaSala K.B., Nelson J. (2005). What contributes to professionalism? *Journal of the Academy of Medical-Surgical Nurses*. February, Vol. 14/No. 1, 63-67.
- Leddy S., Pepper J.M. (1998). *The professional nurse, conceptual bases of professional nursing*, Lippincott Fourth Edition, 4-5.
- Leduc K., Kotzer A.M. (2009). Bridging the gap: a comparison of the professional nursing values of students, new graduates, and seasoned professionals. *Nursing Education Perspectives*, september / october, vol.30 no.5, 279-284.

- Leininger, M. (1995). Culture care theory, research and practice. *Nursing Science Quarterly*, 9, 71-78. Cited in Barrett E.A.M. (2002). What is nursing science?. *Nursing Science Quarterly*, Vol.15 No.1, January, 51-60.
- Lui M.H.L., Lam L.W., Lee I.F.K., Chien W.T., Chau J.P.C., Ip W.Y. (2008). Professional nursing values among baccalaureate nursing students in Hong Kong. *Nurse Education Today* 28, 108-114.
- Martimianakis M.A., Maniate J.M., Hodges B.D. (2009). Sociological interpretations of professionalism. *Medical Education*: 43: 829-837.
- Miller, B. K., Adams D., Beck L. (1993). A behavioural inventory for professionalism in nursing. *Journal of Professional Nursing* 9:290-295.
- Moloney M.M., Mauksch I.G. (1986). *Professionalization of nursing current issues and trends*, J.B. Lippincott Company, New York, 7-49.
- Mokk. M.W.N.K.A., Grave W.S. D., Wass V., O'Sullivan H., Zwaveling J.H., Schuwirth L.W., et al. (2009). Professionalism: Evolution of the concept. *European Journal of Internal Medicine*, 20, 81-84.
- Ousey K. (2007). Johnson M., Being a real nurse – Concepts of caring and culture in the clinical areas. *Nurse Education in Practice*.7, 150-155.
- Pavalko, R. M. (1971). *Sociology of occupations and professions*. Itasca, Ill. : F. E. Peacock. aktaran Cerit B. (2010). Hemşirelerin profesyonellik davranışları ile etik karar verebilme düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi, Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Doktora Tezi Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye.
- Richardson B. (1999). Professional development. *Physiotherapy*, September /vol 85/no 9, 461-467.
- Sand-Jecklin K., Schaffer A.J. (2006). Nursing students' perceptions of their chosen profession. *Nursing Education Perspectives*, May/ June, Vol:27, No:3, 130-135.
- Secret, J.A., Norwood, B.R., Keatley, V.M.(2003). "I was actually a nurse": the meaning of professionalism for baccalaureate nursing students. *Journal of Nursing Education* 42 (2), 77-82. Cited in Bang K.S., Kang J.H., Jun M.H., Kim H.S., Son H.M., Yu S.J., Kwon M.K., Kim J.S. (2011). Professional values in Korean undergraduate nursing students. *Nurse Education Today*, 31 72-75.
- Shaw H.K., Degazon C. (2008). Integrating the core professional values of nursing: a profession, not just a career. *Journal of Cultural Diversity*, vol. 15, no. 1.
- Sills G. M, (2000). Peplau and Professionalism: The emergence of the paradigm of professionalization, *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, February, 29-34.
- Tourville C. (2003). The living tree of nursing theories. *Nursing Forum*, Volume 38, No. 3, July-September, 21, 21-36.
- Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük. Erişim: 10.05.2012. <http://www.tdkterim.gov.tr/bts/>
- Walker K., Avant K. (1995). *Strategies for theory construction in nursing*. Appleton and Lange, London, Cited in McCance TV., McKenna HP., Boore RP. (1997). Caring: dealing with a difficult concept. *International Journal of Nursing Studies*, Vol:34, No:4, 241-248.
- Yavuz Karamanoğlu A., Gök Özer F., Tuğcu A. (2009). Denizli ilindeki hastanelerin cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerinin değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi*, 14(1): 12-17.